

Шевченко О.О.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ПІДМЕХАНІЗМ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯМ В СИСТЕМІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Київський національний університет технологій та дизайну

Сформовано системне уявлення про організаційно-правовий підмеханізм механізму управління енергозбереженням в системі закладів вищої освіти як систему пов'язаних і взаємозалежних складових організаційного, нормативно-правового і ресурсного забезпечення задоволення й узгодження інтересів і потреб енергозбереження за умов оптимального розподілу й використання доступних ресурсів. За результатами візуалізації теоретико-аналітичної моделі підмеханізму механізму управління енергозбереженням в системі закладів вищої освіти щодо організації та регламентування діяльності у сфері енергозбереження з раціонального й ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів визначено його базові складові: 1) принципи; 2) критерії; 3) ресурси; 4) нормативно-правове забезпечення; 5) науково-методологічне забезпечення; 6) інформаційно-технічне забезпечення – які характеризують можливості й обмеження діяльності з енергозбереження. Визначено 17 основних принципів побудови організаційно-правового підмеханізму: системність, узгодженість цілей, мотиваційна спрямованість, динамічність трансформації, поєднання централізації й децентралізації, функціональна єдність, децентралізація за рівнями управління, гнучкість, прогнозованість, прогресивність, самодостатність, економічність, комплексність, узгодженість інтересів, координації, оптимізації енергоспоживання, структурованість – які стали базою для ідентифікації критеріїв енергозбереження у вищих навчальних закладах. Вони визначають формування та реалізацію політики енергозбереження через впровадження директив, конвенцій, угод, мораторіїв, стратегій, концепцій, цільових програм і планів.

Ключові слова: енергозбереження, енергоефективність, енергоощадність, механізм управління енергозбереженням, організаційно-правовий підмеханізм.

Постановка проблеми

Сучасні наукові праці та законодавчо-нормативна база не вирішують проблеми впровадження підприємництва у вищій освіті України, хоч освітня реформа передбачає децентралізацію управління функціонуванням і поширення комерціалізації і фінансової автономії у сфері освітніх послуг. Світовий досвід становлення інноваційних і підприємницьких університетів не дозволяє запозичити моделі адаптації ВНЗ до ринкових умов господарювання чи однозначно визначити способи трансформації механізму управління у відповідь на існуючі в Україні виклики, загрози та тенденції в освітній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У 90-х роках ХХ століття відомі зарубіжні науковці визначили категорію «академічний капіталізм» як «комерціалізацію технологій» і «трансфер технологій», що обумовлювалися зосередженням фундаментальних наукових досліджень у великих науково-дослідних університе-

тах Західної Європи, США, Канади [1]. Це зумовило перетворення освітніх закладів у підприємницькі корпорації, наслідком якого стало зростання частки приватного капіталу у фінансуванні наукових досліджень до 60–70%. В Україні згідно з Бюджетним кодексом [2] державні вищі навчальні заклади є бюджетними установами зі статусом неприбуткових організацій, хоч можуть залучати додаткове фінансування шляхом надання платних освітніх послуг, грантів і добровільних пожертв, проте, реальної автономії ВНЗ тривалий час позбавлялися через оподаткування інвестицій, затвердження казначейством лімітів витрачання коштів, необхідністю тендерних процедур [3, с.45-47]. Отже, дієвим джерелом фінансування розвитку ВНЗ на сучасному етапі є економія коштів шляхом оптимізації функціонування та ресурсовикористання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Дослідженню проблем енергозбереження та

ефективного використання ресурсів у закладах системи освіти присвячено праці вітчизняних і зарубіжних вчених А. М. Асаула, О.М. Алімова, О.І. Амоші, М. П. Войнаренка, В.М. Гейця, А.А. Долінського, Ю.В. Дзядикевича, М.О. Пашкевича, Д.В. Зеркалова, В.В. Микитенко, О.М. Суходолі, В.М. Нижника, В.В.Стадник, А.В. Пархоника, К. Riedle, R. Taud, Д.К. Турченко, Б.П. Варнавського, Н.А. Хрущ, Е. Woodroof, W. Turner, В.М. Фокіна, А.К. Шидловського, С.А. Михайлова, R. Hoshide, М.П. Ковалко та ін. Теоретичні засади розробки організаційно-економічного механізму досліджені у роботах: Т.В. Сердюк, О.І. Фурсова, Д.А. Новикова, Ю. Вовка, О.Г. Шевлюги, Л.Є. Довгань, С.О. Тульчинської та інших. Проте, проблеми організаційно-правового забезпечення енергозбереження у вищих навчальних закладах України, незважаючи на їх актуальність, залишилися поза увагою системних досліджень, тому сьогодні відсутнє належне обґрунтування організаційно-правової складової механізму управління енергозбереженням в системі закладів вищої освіти.

Спроба систематизації організаційно-правових особливостей механізму забезпечення ефективного використання ПЕР зроблена І.М. Мазур [4, с.41]. Відомий підхід передбачав виокремлення національного, регіонального й галузевого рівня, що не забезпечувало його комплексності, бо нівелювало роль окремих суб'єктів економіки щодо енергозбереження та вплив міжнародних організацій та інших суб'єктів у цій сфері.

Формулювання цілей статті

Використовуючи системний підхід, обґрунтувати зміст і будову організаційно-правового підмеханізму, визначити базові положення та особливості його реалізації, візуалізувати його

теоретико-аналітичну модель, як однієї зі складових механізму управління енергозбереженням в системі закладів вищої освіти (МУЕСЗВО).

Виклад основного матеріалу дослідження

Враховуючи, що енергозбереження за своєю суттю є організаційною, науковою і практичною діяльністю, спрямованою на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії й природних енергетичних ресурсів, із застосуванням технічних, економічних і правових методів управління, розглянемо організаційно-правові аспекти реалізації політики енергозбереження для обґрунтування підмеханізму забезпечення енергозбереження у вищих навчальних закладах України.

Організаційно-правовий підмеханізм є сформованою системою пов'язаних і взаємозалежних складових організаційного, нормативно-правового і ресурсного забезпечення задоволення узгоджених інтересів і потреб енергозбереження за умов оптимального розподілу й використання доступних ресурсів.

Організаційно-правовий підмеханізм забезпечує організацію та регламентування діяльності у сфері енергозбереження, спрямовану на раціональне й ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів, яка реалізовується через технічні, економічні і правові методи. Його базові складові характеризують економічні, ресурсні, науково-методологічні, нормативно-законодавчі та інформаційно-технічні обмеження й можливості. Візуалізацію організаційно-правового підмеханізму здійснено на рисунку.

Сьогодні панівною доктриною у світі є концепція сталого розвитку, яка поділяється Україною. Відповідно до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, до Договору про заснування Енер-



Організаційно-правовий підмеханізм механізму управління енергозбереження у системі вищих навчальних закладів

гетичного співтовариства, Програми INOGATE та Комплексної програми на підтримку енергетичних цілей Бакинської ініціативи та Східного партнерства, Угоди про асоціацію з ЄС в основу державної екологічної та політики енергозбереження на період до 2020 року покладено принципи сталого розвитку, що відображено в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [5], в Енергетичній стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» [6]. Саме, енергозбереження дозволяє реалізувати один із базових принципів сталого розвитку – «скорочення та ліквідація практики нераціонального виробництва та споживання» через зменшення обсягів нераціонального використання паливно-енергетичних ресурсів. Скорочення нераціонального використання ПЕР позитивно впливає на зменшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище.

Законом України «Про енергозбереження» [7] для формування державної політики у сфері енергозбереження визначено наступні принципи: створення державою економічних і правових стимулів в енергозбереженні; державне регулювання діяльності у сфері енергозбереження шляхом застосування економічних, нормативно-технічних заходів управління; пріоритетність вимог енергозбереження при здійсненні господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з використанням паливно-енергетичних ресурсів; забезпечення системи стандартизації у сфері енергозбереження та нормування використання паливно-енергетичних ресурсів для дотримання енергетичних стандартів і нормативів при використанні палива й енергії; створення енергозберігаючої структури матеріального виробництва на основі комплексного вирішення питань економії та енергозбереження з урахуванням екологічних вимог, широкого впровадження новітніх енергозберігаючих технологій; обов'язковість державної експертизи з енергозбереження; популяризація економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження, підвищення громадського освітнього рівня у цій сфері; вирішення проблем енергозбереження у поєднанні з реалізацією енергетичної програми України, на основі широкого міждержавного співробітництва; стимулювання раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів шляхом комбінованого виробництва електричної та теплової енергії; впровадження та регулювання споживання паливно-енергетичних ресурсів; запровадження системи енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення тощо.

Для побудови механізму управління енергозбереженням у вищих навчальних закладах на

основі теорії систем, теорії управління, концепції сталого розвитку, теорії інституціоналізму пропонуємо наступні базові принципи:

– системність, що полягає у побудові МУ-ЕСЗВО як сукупності підмеханізмів організуючої, забезпечуючої та управлінської дії щодо формування, розвитку й регулювання системи енергозбереження у вищих навчальних закладах;

– узгодженість цілей – передбачає побудову багаторівневої системи з мети та цілей енергозбереження на основі узгодження інтересів і потреб різних суб'єктів для уникнення загроз дестабілізації функціонування;

– мотивація енергозбереження через забезпечення досягнення індивідуальних цілей через їх інтеграцію в колективних і застосування інструментарію стимулювання зацікавленості у результатах;

– динамічність трансформації – формування передумов безперервності та ефективності удосконалення енергозбереження у вищих навчальних закладах шляхом ідентифікації можливостей поліпшення енергоефективності;

– поєднання централізації та децентралізації – полягає у забезпеченні балансу методів, важелів, інструментів і форм управління через побудову зовнішньої (керуючої) і внутрішньої (керованої) підсистем енергоменеджменту;

– функціональна єдність – передбачає взаємодію всіх елементів і складових як цілісної системи у прийнятті та реалізації рішень;

– децентралізація за рівнями управління шляхом спеціалізації роботи та делегування повноважень суб'єктам енергозбереження різних рівнів;

– гнучкість – здатність своєчасно реагувати та адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх викликів та збурень шляхом моніторингу, енергоаудиту, енергоаналізу, регламентування та контролю;

– прогнозованість – жорстке планування та регламентація формування і функціонування систем енергоменеджменту;

– прогресивність – орієнтація на використання інноваційних методів, технологій та сучасних форм управління енергозбереженням;

– самодостатність – полягає у включенні системного, інформаційного, інституційного, проектного, нормативно-правового, ресурсного забезпечення;

– економічність – стимулювання енергозбереження за рахунок ефективності й окупності інвестицій, (економічний ефект компенсує витрати на реалізацію заходів);

– комплексність – всебічне застосування можливостей, обмежень і вимог для обґрунтування системи стимулів і її врахування при розробці заходів з удосконалення та трансформації

МУЕСЗВО;

– узгодженість інтересів – передбачає балансування зацікавленості суб'єктів енергозбереження усіх рівнів за допомогою системи цілей та обґрунтуванні на її базі завдань механізму;

– координація навчального процесу й природного ритму;

– оптимізація енергоспоживання – досягнення «нульового рівня» непродуктивного та наднормативного споживання енергоресурсів;

– структурованість – багаторівневність побудови МУЕСЗВО.

Запропоновані принципи характеризують системний універсальний підхід до побудови МУЕСЗВО.

Відповідно до обґрунтованих принципів для формування і розвитку МУЕСЗВО ідентифіковано наступні критерії енергозбереження: 1) підвищення енергоефективності вищих навчальних закладів; 2) зростання енергоощадності у ВНЗ; 3) створення системи економічних і правових стимулів енергозбереження; 4) розвиток інфраструктури енергозбереження; 5) ефективність державного регулювання у сфері енергозбереження; 6) ефективність запровадження системи стандартизації у сфері енергозбереження та нормування використання ПЕР; 7) зниження обсягів споживання традиційних ПЕР; 8) зростання частки ВДЕ в кінцевому споживанні ПЕР; 9) зниження антропогенного навантаження на навколишнє середовище від використання ПЕР; 10) ефективність використання потенціалу енергозбереження тощо.

Усі ресурси, які залучаються для здійснення діяльності з енергозбереження, умовно поділяються на власні та залучені. До власних відносяться ті сировинні, матеріальні, технічні, технологічні, інформаційні та фінансові активи й цінності, що на правах належать суб'єктам енергозбереження і використовуються, розподіляються і перерозподіляються системою енергоменеджменту ВНЗ. До залучених ресурсів відносяться технології, інноваційні продукти та продукція у сфері енергозбереження, сировинні, матеріальні, технічні, технологічні, інформаційні та фінансові активи й цінності, які залучаються суб'єктами енергозбереження на основі взаємодії між різними ієрархічними рівнями МУЕСЗВО шляхом договірних відносин та співпраці при виконанні проектів з енергозбереження.

Нормативно-правове забезпечення реалізації МУЕСЗВО формується шляхом розроблення та прийняття в установленому порядку відповідних нормативно-правових актів, угод, конвенцій, мораторіїв, законів, указів, рішень, постанов, програм, щорічних планів дій з їх реалізації та моніторингу стану виконання. Нормативно-правові засади організації, регламентуван-

ня та регулювання енергозбереження сьогодні сформовано Верховною Радою України в 78 Законах України та постановах у сфері енергозбереження й енергоефективності, у більш ніж 80 державних стандартах з енергозбереження, у понад 150-ти методичних документах щодо планування, обґрунтування заходів стратегій і програм з енергозбереження, нормування питомих витрат енергоресурсів, у введених в дію та ратифікованих більш ніж 25-ти міжнародних конвенціях, угодах та директивах, в значній кількості постанов Кабінету Міністрів України і наказів Президента України [7]. Існуюче нормативно-правове забезпечення визначає організаційні та методичні основи енергозбереження, раціональність питомих витрат ПЕР, обсягів викидів у навколишнє середовище, методи визначення потреб в енергії, сертифікації об'єктів згідно з вимогами до енергозбереження, методи інформаційного забезпечення процесу енергозбереження, вимоги до використання вторинних і відновних енергоресурсів, до обладнання та продукції тощо.

Запровадження міжнародних стандартів у сфері енергозбереження дозволяє підвищити ефективність нормативно-правової бази для забезпечення залучення нових технологій енергозбереження та управління діяльністю у цій сфері на національному, регіональному, галузевому й локальному рівні – у вищих навчальних закладах. На основі передових узгоджених стандартів у цій сфері Європейського комітету зі стандартизації EU – EN 16001:2009, щодо енергоефективності (ISO 9001, ISO 14001:2004, ISO 22000, ISO 22301, ISO/IES 27001, ISO 30000, ISO 39001, ISO 5000, ISO 55001) та стандартів окремих країн США (ANSI/MSE 2000:2008), Австралії та Нової Зеландії (AS/NZS 3598:2000), Китаю (GB/T23331:2009), Данії (DS/INF 136:2001), Ірландії (IS 393:2005), Кореї (KSA 4000:2007), Швеції (SS627750:2003), Великобританії (ANSI 739:1995 IEEE) тощо розроблено стандарт ISO 50001:2011, який регламентує вимоги до створення, впровадження й трансформації системи енергоменеджменту. Запровадження міжнародних стандартів енергозбереження дозволяє у вищих навчальних закладах створити ефективну систему енергоменеджменту щодо реалізації енергозберігаючих заходів, стимулювання енергоощадності й енергоефективності шляхом управління енергоспоживанням на основі узгодженості сучасних принципів, технік, технологій управління, моніторингу, оцінювання ефективності.

Науково-методологічне забезпечення МУЕСЗВО враховує міжнародну практику розробки цільових програм і підготовки проектних пропозицій з енергоефективності та енергозбереження, що дозволяє спростити процедури підготовки, погодження, розгляду, відбору й ре-

алізації енергозберігаючих проектів. До складу науково-методологічного забезпечення входять: «Методика розробки регіональних і галузевих програм енергоефективності та енергозбереження», «Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво», «Методика розробки галузевих, регіональних програм енергоефективності та програм зменшення споживання енергоресурсів бюджетними установами шляхом їх раціонального використання», «Методичні рекомендації з розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка», «Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання», «Рекомендації щодо порядку часткового відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проектів», Технічний регламент з енергетичного маркування; Технічний регламент щодо встановлення вимог з екодизайну [8–12]. Науково-методологічне забезпечення відображає та реалізує принципи і критерії, які слугують базою для обрання методів і формування системи показників щодо оцінювання ефективності МУЕСЗВО для вирішення поставлених завдань і досягнення цілей. При формуванні методологічного забезпечення МУЕСЗВО застосовується ієрархічний підхід: 1) локальний (система енергоменеджменту вищого навчального закладу); 2) галузевий/регіональний; 3) національний; 4) міжнародний, що визначає обмін даними та формування інформаційного забезпечення в розрізі зазначених рівнів.

Інформаційно-технічне забезпечення МУЕСЗВО є процесом збору, опрацювання, передавання і приймання інформації й даних для обґрунтування енергозберігаючих заходів, їх реалізації та оцінювання ефективності в процесі управління енергозбереженням. Воно забезпечує проінформованість суб'єкта управління – керуючої підсистеми. Складовими інформаційно-технічного забезпечення традиційно виступають: 1) інформаційна база (сукупність даних звітів необхідних для ухвалення раціональних управлінських рішень, обсяг і якість якої обумовлюють засоби, джерела та завдання формування); 2) адаптовані спеціальні методи й прийоми інформаційного забезпечення та відображення інформації (табличний, графічний, схеми документообігу, опитувальники, експертні оцінювання, систематизація, історичний тощо); 3) на основі результатів аналізування інформаційного забезпечення проводиться планування, економічний аналіз ефективності заходів та про-

гнозування їх результативності; 4) технологічне забезпечення збору даних (програмні продукти та інформаційно-цифрові системи збору, обробки та надання інформації). На основі зазначеного, у складі інформаційно-технічного забезпечення МУЕСЗВО пропонуємо виділяти чотири базові складові: інформаційні ресурси, інформаційні технології, програмне забезпечення й технічні засоби.

Держенергоефективність формує базу інформаційних ресурсів для потреб енергозбереження і висвітлює на офіційному сайті, оновлюючи інформацію щотижня, серед яких: а) Центр досліджень енергетики, що є галузевим інтернет-порталом України і містить аналітичні матеріали, інфографіку, блоги експертів, інтерв'ю провідних спеціалістів енергетичної сфери; б) Портал zhytlo.in.ua про реформування житлово-комунальної сфери, аналітичні дані та корисні поради щодо енергозбереження; в) Портал “Своє тепло” містить поради для громадян про енергозбереження в побуті й відповіді на найбільш поширені запитання; г) Портал «Україна комунальна» містить дані про енергозбереження в житлово-комунальній сфері; д) Energy Evolution UA відображає практичні поради та факти щодо використання й збереження тепло- та електроенергетики; е) Еко клуб Рівне забезпечує обговорення питань охорони довкілля та енергетики; є) Eco town інформує про енергозбереження та енергоефективність, про найсвіжіші новини ринку та приклади реалізованих проектів; ж) Сайт Асоціації енергоаудиторів наводить Каталог типових енергоефективних рішень для проектів з термомодернізації будівель; з) сайти органів місцевого самоврядування містять інформацію про виконання заходів програм енергетичного сталого розвитку та енергоефективності й енергозбереження; і) Офіційний сайт Держенергоефективності; й) умови надання «тепліх» кредитів уповноваженими банками; к) база вітчизняних виробників енергозберігаючих силовини та матеріалів тощо.

Інформаційні технології: Інтерактивна карта місцевих програм здешевлення «тепліх» кредитів; Дорожня карта розвитку відновлюваної енергетики України на період до 2020 року; Список ЕСКО-компаній 2016–2017 рр.; Перші укладені в Україні ЕСКО-договори; Інформаційна база потенційних об'єктів енергосервісу; Перелік підприємств, що здійснюють послуги з енергетичного аудиту, енергосервісу, впроваджують системи енергоменеджменту; Перелік сертифікованих фахівців; Перелік інвестиційних проектів/пропозицій у сфері відновлюваної енергетики; Державний реєстр підприємств, установ, організацій, які займаються розробкою, впровадженням і використанням енергозберігаючих

заходів та енергоефективних проектів; Форма з основною інформацією щодо енергоспоживання будівель бюджетних установ для висвітлення доступних об'єктів для енергосервісних компаній; Форма подання інвестиційного проекту; Перелік когенераційних установок, що відповідають кваліфікаційним показникам; Реєстр альтернативних видів палива Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України тощо.

Технічні засоби включають: Call-центр Держенергоефективності за тел.: (044) 296-71-60, 292-32-57; електронна пошта (e-mail): energoeffect@sae.gov.ua, energoeffect2@sae.gov.ua, energoeffect3@sae.gov.ua; безкоштовна «гаряча» лінія: 0-800-210-611 за підтримки Проекту USAID «Муніципальна енергетична реформа в Україні» спільно з Держенергоефективності та КМДА тощо.

Програмне забезпечення складають: Екокалькулятор; Енергоефективний калькулятор для ОСББ; Калькулятор для розрахунку вартості та державної компенсації при заміні котла; Калькулятор розрахунку субсидії тощо.

Формування інформаційно-технічного забезпечення покликано стимулювати ефективність МУЕСЗВО через створення інформаційних систем для обґрунтування даними управлінських рішень, узгодження дій суб'єктів управління та енергозбереження різних ієрархічних рівнів, забезпечення ідентифікації впливу й взаємодії із зовнішнім середовищем.

Висновки та перспективи подальшого розвитку

Сформовано системне уявлення про організаційно-правовий підмеханізм МУЕСЗВО як систему пов'язаних і взаємозалежних складових організаційного, нормативно-правового і ресурсного забезпечення задоволення й узгодження інтересів і потреб енергозбереження за умов оптимального розподілу й використання доступних ресурсів.

За результатами візуалізації теоретико-аналітичної моделі підмеханізму механізму управління енергозбереженням в системі закладів вищої освіти щодо організації та регламентування діяльності у сфері енергозбереження з раціонального й ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів визначено його базові складові: 1) принципи; 2) критерії; 3) ресурси; 4) нормативно-правове забезпечення; 5) науково-методологічне забезпечення; 6) інформаційно-технічне забезпечення – які характеризують можливості й обмеження діяльності з енергозбереження. Визначено 17 основних принципів побудови організаційно-правового підмеханізму: системність, узгодженість цілей, мотиваційна спрямованість, динамічність трансформації, поєднання централізації й децентралізації, функці-

ональна єдність, децентралізація за рівнями управління, гнучкість, прогнозованість, прогресивність, самодостатність, економічність, комплексність, узгодженість інтересів, координації, оптимізації енергоспоживання, структурованість – які стали базою для ідентифікації наступних критеріїв енергозбереження у вищих навчальних закладах: а) підвищення енергоефективності; б) зростання енергоощадності; в) створення системи економічних і правових стимулів енергозбереження; г) розвиток інфраструктури енергозбереження; д) ефективність державного регулювання у сфері енергозбереження; е) ефективність запровадження системи стандартизації та нормування використання ПЕР; є) зниження обсягів споживання традиційних ПЕР; ж) зростання частки ВДЕ в кінцевому споживанні ПЕР; з) зниження антропогенного навантаження на навколишнє середовище; і) ефективність використання потенціалу енергозбереження тощо. Вони визначають формування та реалізацію політики енергозбереження через впровадження директив, конвенцій, угод, мораторіїв, стратегій, концепцій, цільових програм та планів.

В складі інформаційно-технічного забезпечення виділено та обґрунтовано зміст його складових: інформаційні ресурси (база інформаційних ресурсів на офіційних сайтах Держенергоефективності та інших наглядових органів), інформаційні технології (інтерактивні засоби, автоматизовані переліки і списки, державні реєстри, форми звітності тощо), програмне забезпечення й технічні засоби.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гудзинский А.О. Концепция проектно-ориентированного университета [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/619/119/1231/grudz0.pdf>. – дата доступу: 30.09.2017 р.
2. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 50-51. – 572 с. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – дата доступу: 30.09.2017 р.
3. Економічні та соціальні аспекти ефективного розвитку вищої школи / за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д.е.н., проф. І.М. Грищенко. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 480 с.
4. Мазур І.М. Організаційно-економічний механізм забезпечення енергетичної безпеки національної економіки: монографія. – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – 648 с.
5. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ, Стратегія від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

6. *Енергетичній стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»* : Розпорядження КМУ від 18 серпня 2017 р. № 605-р [Електронний ресурс] / Кабінет міністрів України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250250456>.

7. *Про енергозбереження*: Закон України від 01 липня 1994 р. № 74/94-ВР (із зм. і доп.) [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 30. – 102 с. – Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>. – (дата доступу 30.07.2014).

8. *Методичні рекомендації з розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка* : Наказ Мінекономрозвитку № 1279 від 13.11.2012 р. [Електронний ресурс] / Міністерство торгівлі й економічного розвитку. – Режим доступу: URL: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=38738. – (дата доступу 19.05.2014).

9. *Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво* : Наказ Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 25.09.2001 р. № 218-446 [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України; Міністерство фінансів України; Національна академія наук України. – Режим доступу: URL: www.me.gov.ua/file/link/86954/file/Method.doc. – (дата доступу 14.05.2014).

10. *Методика розробки галузевих, регіональних програм енергоефективності та програм зменшення споживання енергоресурсів бюджетними установами шляхом їх раціонального використання*: [Електронний ресурс] // НАЕР. – Режим доступу: URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennjametodiki-galuzevih-regionalnih-program-en-doc34764.html>. – (дата доступу 15.07.2014).

11. *Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання* [Електронний ресурс] / Мінекономрозвитку. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=51d6772b-8a40-4e58-8576-592cfd8cc31c&title=MetodichnikhRekomendatsiiSchodoPorядkuRozroblenniaRegionalnikhTsilovikhProgramMonitoringuTaZvitnostiProYikhVikonannia>.

12. *Про затвердження Порядку конкурсного відбору енергоефективних проектів для їх державної підтримки за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Державна підтримка заходів з енергозбереження через механізм здешевлення кредитів»*: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27.09.2011 р. № 64 [Електронний ресурс] / Мінекономрозвитку. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1137-11>.

Надійшла до редакції 23.10.17
Рецензент: к.е.н., проф. Колесніков В.П.

**ОРГАНІЗАЦІОННО-ПРАВОВОЙ ПОДМЕХАНІЗМ
МЕХАНІЗМА УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОСБЕРЕЖЕННЯМ
В СИСТЕМІ УЧРЕЖДЕНІЙ ВИСШЕГО
ОБРАЗОВАНИЯ**
Шевченко О.О.

Сформировано системное представление об организационно-правовом подмеханизме механизма управления энергосбережением в системе учреждений высшего образования как об системе связанных и взаимозависимых составляющих организационного, нормативно-правового и ресурсного обеспечения удовлетворения и согласования интересов и потребностей энергосбережения в условиях оптимального распределения и использования доступных ресурсов. По результатам визуализации теоретико-аналитической модели подмеханизма МУЭ-СУВО по организации и регламентации деятельности в сфере энергосбережения по рациональному и эффективному использованию топливно-энергетических ресурсов определены его базовые составляющие: 1) принципы; 2) критерии; 3) ресурсы; 4) нормативно-правовое обеспечение; 5) научно-методологическое обеспечение; 6) информационно-техническое обеспечение – характеризующие возможности и ограничения деятельности по энергосбережению. Определены 17 основных принципов построения организационно-правового подмеханизма: системность, согласованность целей, мотивационность, динамичность трансформации, сочетание централизации и децентрализации, функциональное единство, децентрализация по уровням управления, гибкость, прогнозируемость, прогрессивность, самодостаточность, экономичность, комплексность, согласованность интересов, координации, оптимизации энергопотребления, структурированность – которые стали базой для идентификации критериев энергосбережения в высших учебных заведениях. Они определяют формирование и реализацию политики энергосбережения путем внедрения директив, конвенций, соглашений, мораториев, стратегий, концепций, целевых программ и планов.

Ключевые слова: энергосбережение, энергоэффективность, энергосбережение, механизм управления энергосбережением, организационно-правовой подмеханизм

ORGANIZATIONAL AND LEGAL SUBMECHANISM OF ENERGY SAVING MANAGEMENT MECHANISM IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION

Shevchenko O.O.

The systemic knowledge of the organizational and legal submechanism of the energy saving management mechanism in the system of higher education is formed as a system of joined and interconnected components of organizational, normative and legal and resource provision of satisfaction and coordination of interests and energy conservation needs in the conditions of optimal distribution and use of available resources. According to the results of the visualization of the theoretical and analytical model of submechanism of the mechanism of energy saving management in the system of institutions of higher education in relation to the organization and regulation of activities in the field of energy saving and the rational and efficient use of fuel and energy resources, it's basic components are defined: 1) principles; 2) criterion; 3) resources; 4) normative-legal support; 5) scientific and methodological support; 6) information and technical support – which characterize the possibilities and limitations of energy conservation activities. 17 basic principles of construction of organizational and legal submechanism are defined: systemic, consistency of objectives, motivational orientation, dynamic transformation, combination of centralization and decentralization, functional unity, decentralization at management levels, flexibility, predictability, progressiveness, self-sufficiency, efficiency, complexity, consistency of interests, coordination, energy efficiency optimization, structuring – which became the basis for energy saving criteria identifying in higher education establishments. They define the formation and implementation of energy conservation policy through the introduction of directives, conventions, agreements, moratoria, strategies, concepts, targeted programs and plans.

Keywords: energy saving, energy efficiency, energy conservation, energy conservation management mechanism, organizational and legal submechanism.